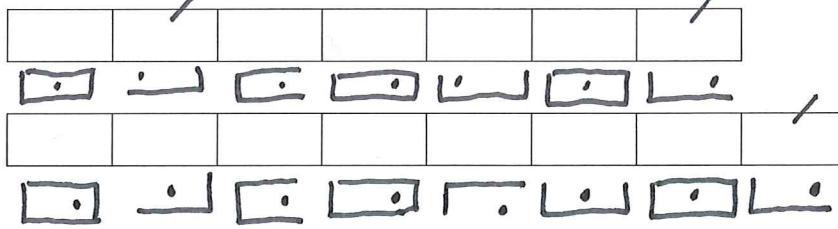

5. tř.

KONTROLA 26. 3.

VL

ABC	DEF	GHI
JKL	MNO	PQR
STU	VWX	YZ

*Vylušti šifru a zjisti název dnešního tématu vlastivědy. Tečka v rámečku ti napoví pozici písmene.

Nápověda: Nadpis si barevně zvýrazni.

M A S

Konec 18. století, počátek 19. století

S rozvojem železniční dopravy se rozvíjela další výroba. Zakládaly se **pivovary, cukrovary, mlýny a lihovary**. Rozvíjela se **strojírenská výroba**, rozvíjela se **těžba uhlí**.

Rozvoj hospodářství znamenal rozpad starého období **feudalismu** a nástup **kapitalismu**.

Feudalismus – vláda šlechty, nevolnictví a robota.

Kapitalismus – lidé získávají svobody – stávají se svobodnými občany.

Habsburská říše byla silným státem.

Vládli zde **Habsburkové**, kteří měli sídlo ve **Vídni**.

V zemi žilo mnoho různých národů, které hovořily rozličnými jazyky. Bylo potřeba ustanovit jednotný úřední jazyk, tím se stala němčina.

Německy se učilo ve školách, mluvilo se na úřadech, v armádě, knihy se tiskly převážně v němčině.

Česky mezi sebou mluvili převážně prostí lidé na venkově - poddaní.

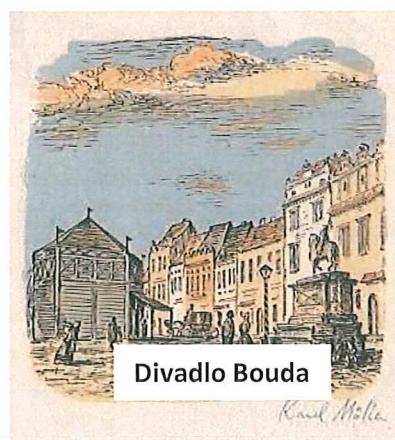
Zrušením nevolnictví – možnost se stěhovat – se čeština začala dostávat i do měst.

Mladí chlapci z venkova začali studovat češtinu, české dějiny i kulturu – vlastenci, národní buditelé – chtěli probudit český jazyk. Začaly se psát české knihy, vznikli české nakladatelství ČESKÁ EXPEDICE. Zde se prodávaly české knihy, noviny, kalendáře.

Zakladatel Václav Matěj Kramerius

Bylo postaveno dřevěné české divadlo BOUDA.

ČESKÝ JAZYK BYL ZACHOVÁN.

Krameriovy noviny

(všimni si roku a dne vydání)

KONTROLA 26. 3.

Podívej se na mapu Habsburské říše. Pomůže ti i text v učebnici, kdyby sis nevěděl rady, kterými jazyky se v Habsburské říši mluvilo. Str. 25 zelená učebnice.

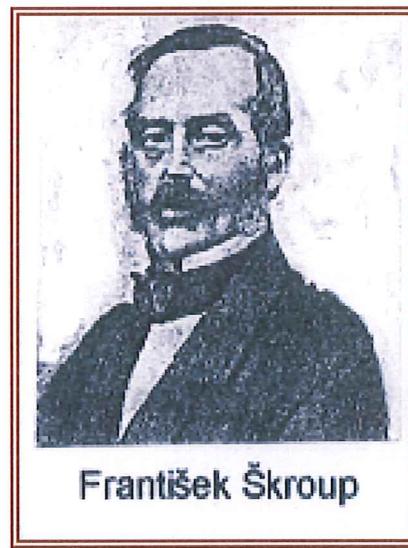
Z evropských jazyků vyberte ty, jimiž se hovořilo v habsburské monarchii. Jejich názvy pak napište do mapky tam, kde podle vás žili lidé, hovořící tímto jazykem.

Evropské jazyky: chorvatština, finština, angličtina, čeština, slovenština, italština, francouzština, dánština, rumunština, ruština, polština, ukrajinština, slovinština, němčina, řečtina, holandskina, madžárština.

OSOBNOSTI NÁRODNÍHO OBROZENÍAUTOŘI ČESKÉ NÁRODNÍ HYMNY

slova

hudba

Udávané jsou množstvím. M. 1 = 88.

Molto

po

Národní hymna

*1. Půdu hradí po lučinách horu živou po skalách, všecky
můj! 2. Projízdníci leží umírat všecky všecky, všecky, všecky,*

*1. slaví se jana veče zmrzly, růž, to na poklid! a to ještě zmrzly,
2. já se zmrzla srdce a tu růž, tu růž, zmrzly zmrzly Cechu slavné*

*1. zmrzly zmrzly zmrzly, zmrzly zmrzly, zmrzly, zmrzly!
2. pláč, než Cechy zmrzly, zmrzly zmrzly!*

v Praze, dne 1st října 1860

F. Škroup

KONTROLA 26. 3.

- Doplň slova naší národní hymny a přečti si i druhou sloku této písni.

Kde domov můj

1. sloka

Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda _____ po lučinách,
_____ šumí po skalinách,
v sadě _____ se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!

2. sloka

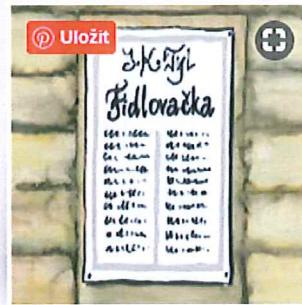
Kde domov můj,
kde domov můj?
V kraji znáš-li Bohu milém,
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu vzdoru zmar?
To je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!

Kde domov můj

Fidlovačka je ševcovský nástroj, který kdysi ševci používali k hlazení kůže. Podle tohoto pracovního nástroje byla pojmenována ševcovská slavnost, která se každoročně konala v pražských Nuslích.

Josef Kajetán Tyl si vybral tuhle ševcovskou slavnost jako téma pro svou hru, ve které dva zamilované rozděluje nepřátelství rodičů – českého ševce a poněmčené máselnice. Tak vznikla hra **Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka**. A proč je dobré o ní vědět?

Úplně poprvé v ní totiž zazněla písnička *Kde domov můj?* Všem se líbila natolik, že se postupně stala **slavnostní písni Čechů** a později i **státní hymnou** samostatného Československa. Její text napsal Josef Kajetán Tyl a hudbu složil František Škroup.

KONTROLA 26. 9.

2. Vyluště, co znamenaly tyto novotvary (nová vymyšlená slova), které vznikaly v době národního obrození

1.	klapkobřinkostroj
2.	nočena
3.	jezlín
4.	zelenochrupka
5.	chřípoprach
6.	citoň
7.	nosočistoplena

	nos
	talíř
	kapesník
	Měsíc
	salát
	klavír
	tabák

3. Zahraj si na národního buditele a vymysli své novotvary pro slova:

hodiny	
ruka	
hrnec	
kytara	

Nosočistoplena apod.

Nadšenci, kteří na konci 18. a během 19. století chtěli zachránit češtinu, odvedli dobrou práci, ale někdy to trochu přeháněli. Některé **obzvlášť zanícené buditele**, kteří se ze všech sil snažili chránit češtinu před němčinou, bavilo vytvářet nová česká slova.

Brusici jazyka měli ty nejlepší úmysly, ale jejich nová slova byla často **nešikovná a nepraktická**. Kdo by chtěl říkat *nosočistoplena* namísto kapesník, *břinkostroj* namísto klavíru, *vyzřelka* namísto brýlí nebo *zelenochrupka* namísto salátu...? Není divu, že se tyhle jejich novotvary neužaly.

To Josef Jungmann na to šel jinak. Taky vytvářel pro češtinu nová slova, ale přemýšlel přitom a pečlivě si všímal, jak jazyk funguje a co unese. A tak se jeho slova používají dodnes. No schválně, řekli byste třeba, že slova *hvězdárna*, *touha* nebo *ohromný* tu nejsou odjakživa, ale že je do našeho jazyka uvedl teprve Josef Jungmann?

